

prof. dr. Ivan Svetlik

43. rektor v letih 2013–2017

Prof. dr. Ivan Svetlik je bil rojen 4. septembra 1950 v Srednji Kanomlji pri Idriji. Leta 1973 je diplomiral na tedanji Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo, današnji Fakulteti za družbene vede. Po diplomi se je zaposlil na fakulteti, kjer je leta 1977 končal magistrski študij iz sociologije in leta 1983 dosegel doktorat.

Raziskovalna in pedagoška dejavnost profesorja Ivana Svetlika se nanaša na področje dela in zaposlovanja, področje upravljanja človeških virov, področje izobraževanja, področje kakovosti življenja in področje socialne politike.

Poleg raziskovalnega, pedagoškega in svetovalnega dela je prof. Svetlik opravljal tudi več funkcij na fakulteti in univerzi. V letih 1993–1997 je bil dekan Fakultete za družbene vede in pod njegovim vodstvom se je začela gradnja novih prostorov fakultete. V obdobju od 2005 do 2008 je bil prorektor Univerze v Ljubljani. V tej vlogi je bil pisec prvega »Poslanstva UL«, sooblikoval je prvo Strategijo UL 2006–2009, vzpostavil sistem tutorstva in karierni center ter koordiniral drugo zunanjo evalvacijo UL. Sodeloval je tudi pri pripravi Strategije UL 2012–2020 ter pri evalvacijski študiji Bolonja po ljubljansko. V širšem družbenem okolju je bil prof. dr. Svetlik prvi predsednik Sveta za visoko šolstvo v samostojni Sloveniji, ki je začel z akreditacijo visokošolskih študijskih programov, ter predsednik Nacionalne komisije za prenavo študijskih programov. V letih 2008–2011 je bil tudi minister za delo, družino in socialne zadeve.

Leta 2013 ga je Fakulteta za družbene vede predlagala za kandidata za novega rektorja Univerze v Ljubljani. 18. junija 2013 je v prvem krogu volitev premagal drugega kandidata prof. dr. Jožeta Duhovnika. V obdobju rektorja Svetlika se je povečalo število tujih študentov, za katere je bil pripravljen program »Leto plus«. Univerza je ponovno pridobila sredstva za sofinanciranje doktorskega študija, v porastu je bilo število tujih akademskih sodelavcev. Povečalo se je število in vrednost mednarodnih projektov ter število vključenih v programe izpopolnjevanja. Vzpostavljen je bil sistem spremljanja in zagotavljanja kakovosti. Več članic univerze je dobilo mednarodne akreditacije svojih programov. V času rektorja Ivana Svetlika se je zaključila gradnja novega univerzitetnega centra Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo ter Fakultete za računalništvo in informatiko. Nov objekt je dobil Inštitut za biologijo celice in biokemijo MF, Fakulteta za matematiko in fiziko dodatne prostore, Akademija za gledališče, radio, film in televizijo pa se je preselila v prostornejše najemne prostore. V poročilu ob koncu svojega mandata je rektor Svetlik zapisal, da je po štirih letih Univerza v Ljubljani bolj vključena v mednarodno okolje in da se je povečala njena kakovost na vseh področjih delovanja. Univerza v Ljubljani je prof. dr. Ivanu Svetliku leta 2001 podelila zlato plaketo.

REKTORSKO OBDOBJE 2013–2017

Uvod

Obdobje 2013–2017 je bilo za Univerzo v Ljubljani posebej dinamično. Zaznamovali so ga zlasti poglobitev internacionalizacije, vzpostavitev celovitega sistema kakovosti, sprejem novega statuta, razgibano dogajanje v okolju, zlasti političnem, pa tudi nekatere medijsko izpostavljene afere, ki s temeljnim delovanjem univerze niso imele veliko skupnega. Celotna vodstvena ekipa se je spoprijemala s številnimi izzivi, ki pa nas ob koncu mandata navdajajo tudi z zadovoljstvom ob doseženih rezultatih.

Kandidatura

Za kandidaturo za mesto rektorja Univerze v Ljubljani sem se odločil iz prepričanja, da ta osrednja znanstvena in visokošolska ustanova, ki pokriva slabo polovico raziskovalnega in dobro polovico izobraževalnega prostora v državi, skriva v sebi ogromni intelektualni in s tem tudi razvojni potencial, ki ga kaže bolje izkoristiti. Do tega prepričanja sem prišel kot nekdanji dekan Fakultete za družbene vede, predvsem pa kot prorektor v času mandata rektorice prof. dr. Andreje Kocijančič. Ne nazadnje me je h kandidaturi spodbudilo tudi sodelovanje s prejšnjim rektorjem profesorjem dr. Stanetom Pejovnikom, zlasti pa priprava *Strategije Univerze v Ljubljani 2013–2020* in evalvacijska analiza *Bolonja po ljubljansko*. Sodil sem, da bi mi pri opravljanju rektorske vloge lahko pomagale tudi izkušnje ministra za delo, družino in socialne zadeve, ki sem jih nabiral v letih od 2008 do 2012.

K uspešni kandidaturi za rektorsko mesto, ki sem ga dobil s skoraj dvema tretjinama glasov, so brez dvoma prispevale tudi druge okoliščine. Med njimi naj omenim nepisano pravilo o kroženju vloge rektorja med različnimi znanstvenimi področji, pri čemer sta bila predhodna rektorja s področji medicine in naravoslovja, podporo vplivnih kolegov in dekanov različnih fakultet, majhno zanimanje za to mesto, k čemur je najbrž prispevalo znatno

poslabšanje finančnega položaja univerze, pa tudi predstavitve, ki sva jih imela z edinim protikandidatom profesorjem dr. Janezom Duhovnikom po članicah univerze v času volilne kampanje.

Personalne zadeve

Eden od prvih izzivov na mestu rektorja je bil najti primerne sodelavce. Rektor nima dovolj znanja, časa in zmožnosti absorpcije informacij, da bi lahko o vsem odločal sam. Potrebuje kvalificirane in motivirane sodelavce, ki si tudi sami oblikujejo svoja področja dela, poskrbijo za primerne razvojne usmeritve in zanje prevzamejo odgovornost. Mislim, da sem imel pri oblikovanju ožje ekipe sodelavcev, ki je sestavljala kolegij rektorja – prorektorji, dva svetovalca, glavna tajnica, predstavnica za odnose z javnostmi ter predsednik upravnega odbora po funkciji –, srečno roko. Ni pa šlo brez zapletov. V senatu je bilo kar nekaj mnenj, da glavni tajnik ne more biti nekdo, ki nima pravne izobrazbe, pa tudi namero, da bi lahko shajali s tremi prorektorji, brez posebnega prorektorja za področje umetnosti, sem moral opustiti. Po začetnem usklajevanju je naše delo steklo intenzivno ob konstruktivnem razreševanju različnih mnenj. Žal nas je sredi mandata zapustila ena najbolj dejavnih članic prorektorica prof. dr. Maja Makovec Brenčič, ki je prevzela vlogo ministrice za izobraževanje, znanost in šport.

Novi dekani fakultet in akademij so bili že potrjeni, prav tako pa tudi člani novega senata, ki so bili po večini dekani. Pač pa je bilo treba sestaviti komisije senata, v katerih smo želeli imeti enakomerno zastopanost znanstvenih področij oziroma članic univerze, na čelu pa ljudi z najboljšimi referencami. Izbira je bila bolj ali manj posrečena, saj ljudje z najboljšimi referencami niso vedno tudi najboljši vodje. Za delo komisij so bili poleg njihovih predsednikov posebej zadolženi tudi prorektorji, sam pa sem intenzivno sodeloval s komisijo za etična vprašanja in predsedoval komisiji za nagrade in priznanja. Prav v slednji smo se takoj na začetku soočili z vprašanjem, ali naj podelimo naziv zaslužnega

profesorja prof. dr. Lovru Šturmu s Pravne fakultete, o čemer se komisija predhodnega senata ni bila odločila. Upravni odbor pod vodstvom profesorja dr. Janeza Hribarja je bil že konstituiran in je z ostalimi organi dobro sodeloval. Vsi so pozdravili prakso rednih mesečnih kolegijev dekanov, ki smo jih sklicevali po članicah univerze in tako omogočili boljše razumevanje posebnosti članic, izmenjavo izkušenj in konstruktivno sodelovanje med njimi.

Omeniti moram tudi vlogo strokovnih služb na rektoratu, ki jih rektor seveda ne izbira. Zelo mi je koristil predhodni obisk vseh vodij služb. Menim, da so v celotnem mandatu delovale zavzeto in v duhu podpore dobremu delovanju celotne univerze. Rečem lahko, da sem imel tako med strokovnimi delavci kot med dekani in ožjim vodstvom odlične sodelavce, ki so v večini primerov imeli pred očmi ne le svojih interesov oziroma koristi članic, pač pa interese univerze kot celote. To je bilo še posebej pomembno zaradi pomanjkanja sredstev, s katerimi se je soočala univerza. Celoten mandat je tako potekel brez večjih notranjih sporov.

Delo in dosežki

Najbrž se vsakemu rektorju na začetku mandata zgodi, da ga obiščejo mnogi, pogosto isti sodelavci univerze in ljudje iz okolja. Želijo opozoriti nase, se pritožiti čez predhodnike in iztržiti kaj zase. Čeprav mora biti človek prijazen do njih, kaj pomembnega za univerzo večinoma ne prispevajo. Zato je tem bolj pomembno osredotočiti se na temeljne cilje, ki si jih kot rektor postavi, ter na oblikovanje ukrepov za njihovo doseganje.

Raziskovanje in prenos znanja

Univerza je najprej raziskovalna organizacija. Vsak član akademske skupnosti vključno s študenti mora biti usmerjen k ustvarjanju novega znanja. Brez tega pade univerza na raven navadne šole, ki zajema znanje iz zakladnice drugih in ga prenaša na študente. Zato je eden največjih izzivov univerze, kako vključiti v raziskovanje vse svoje sodelavce in študente, pri čemer pa mora raziskovanje dati rezultate, ki jih priznava mednarodna znanstvena skupnost. Menim, da so prav v izkoriščanju intelektualnega

potenciala akademske in študentske skupnosti univerze največje rezerve.

Člani akademske skupnosti se večinoma zavejajo svojega temeljnega raziskovalnega poslanstva. Zato je na načelni ravni o tem na univerzi soglasje visoko. Večje težave pa nastopijo, ko gre za odločanje o posameznikih: o primernosti njihovih raziskovalnih dosežkov za izvolitev v naziv in za prevzemanje posameznih vlog na univerzi. Tudi v našem mandatu je zato tekla stalna razprava o merilih za volitve v nazive, pri čemer je obstajalo načelno soglasje o potrebi njihovega zaostrovanja. Ko pa se je razprava dotaknila posameznih področij ali konkretnih posameznikov, je prevladala težnja po upoštevanju posebnosti področij in osebnih razmer. To se je kazalo v zahtevah, naslovljenih na habilitacijsko komisijo, po interpretaciji ali natančnejši opredelitvi posameznih določil, za katerimi se je pogosto skrivalo pričakovanje rešitve, ugodne za posameznika ali članico. Tako se zdi, da se kljub splošnemu zaostrovanju zahtev po boljših raziskovalnih rezultatih ti le počasi izboljšujejo, merila za njihovo presojo pa postajajo vse bolj zapletena. Zato je bil eden zadnjih sklepov, da je treba habilitacijska merila postaviti na novo.

Možnosti za doseganje boljših raziskovalnih rezultatov smo opazili na dveh področjih. Najprej v zmanjšanju rigidnosti raziskovalnih skupin, ki pogosto dušijo pobude mlajših raziskovalcev. Zato smo oblikovali sklad univerze za spodbujanje prijav na evropske projekte, ki je posebej namenjen prav mladim z dobrimi raziskovalnimi idejami. Rešitev je naletela na zelo dober odziv in daje prve rezultate. Zato smo razvojni sklad razširili še na druga področja spodbujanja razvoja in ga dopolnili z novimi internimi viri, kot je prispevek od izplačil po avtorskih pogodbah za delo na univerzi in zunaj nje. Izhajali smo iz predpostavke, da moramo biti na univerzi tudi sami sposobni mobilizirati določena razvojna sredstva, ne vseh sproti porabiti za tekoče poslovanje in ne računati zgolj na zunanje financiranje. Drugo možnost smo videli v boljšem povezovanju med raziskovalnimi skupinami oziroma raziskovalnimi področji. Tu so premiki posebej težavni zaradi sistema financiranja raziskovanja, ki poteka preko agencije za raziskovanje in takega povezovanja ne spodbuja. Zato smo v pričakovanju

razpisa za projekte pametne specializacije sprožili poseben proces identifikacije raziskovalnih skupin z največjim razvojnim potencialom ter proces njihovega povezovanja na posameznih problemskih področjih. Tudi ta ukrep je dal dobre rezultate, saj je univerza že na prvem razpisu iz programa pametne specializacije z medsebojnim sodelovanjem raziskovalnih skupin znotraj in zunaj univerze pridobila več kot deset milijonov raziskovalnih sredstev.

Možnosti za uspešnejše prijave na mednarodne raziskovalne razpise in za kakovostnejše raziskovanje smo videli v tesnejšem povezovanju z uglednimi tujimi univerzami. Zato smo začeli z izbranimi tujimi univerzami sklepati strateška partnerstva. Eno takšnih smo podpisali s Katoliško univerzo Leuven. Skupaj z njo in še petimi univerzami iz Prage in Budimpešte smo oblikovali poseben sklad CELSA za pripravo skupnih prijav na evropske razpise Horizon in v nekaj letih lahko pričakujemo vidne rezultate.

Za neposreden prenos znanja v okolje smo iskali tudi nove institucionalne poti. Skupaj z več kot dvajsetimi gospodarskimi in vmesnimi organizacijami smo ustanovili Slovensko inovacijsko stičišče, ki se uspešno vključuje v izvajanje programa pametne specializacije. Okrepili smo vezi z zunanjimi vmesnimi organizacijami, kot sta Tehnološki park in Pospeševalnik ABC. Znotraj univerze pa smo podpirali zlasti delovanje Ljubljanskega univerzitetnega inkubatorja, rektorjevo nagrado za najinovacijo, start up vikende in druge projekte v organizaciji študentov.

Naša prizadevanja za izboljšanje raziskovanja žal niso imela podpore s strani države. Po letu 2011 se je javno financiranje raziskovanja zmanjšalo za več kot četrtno, kar je vplivalo na upad števila raziskovalnih projektov in števila mladih raziskovalcev. To pa se je pokazalo tudi v slabših raziskovalnih rezultatih oziroma v zmanjšanju števila znanstvenih publikacij. Kljub velikim naporom za pridobivanje evropskih projektov izpada domačega financiranja ni bilo mogoče nadomestiti.

Pregled glavnih raziskovalnih rezultatov v mandatnem obdobju 2013–2017 pokaže, da se je število mednarodnih projektov povečalo za devet odstotkov, njihova vrednost pa za dvajset. Vrednost

projektov z gospodarstvom se je povečala za deset odstotkov. Za polovico se je povečalo število udeležencev na programih izpopolnjevanja. Pridobili smo prvi dve štipendiji ERC. Število objav se je povečalo za štiri odstotke, citiranost del naših raziskovalcev pa kar za polovico, kar lahko ocenimo kot izjemno lep dosežek v smeri kakovosti raziskovanja.

Izobraževanje

Izobraževanje je v času mojega mandata že v celoti steklo po novih bolonjskih programih. Njihovo število se je na nekaterih področjih, kot sta družboslovje in humanistika, povečalo preko razumnih meja. Želja po novih programih pa je bilo še veliko. Poleg tega je bilo število študentov na učitelja neugodno. Pokazalo se je tudi, da sprememba programov samih ni kaj dosti vplivala na vsebino in metode študijskega procesa. Kot vemo, je najtežje učiti učitelje. Pri zmanjševanju financiranja univerze in posledično tudi zmanjševanju števila učiteljev je zato trpela kakovost izobraževalnega procesa. Srečna okoliščina pri tem je bila, da se je število študentov zmanjševalo in doseglo število okrog 40.000, kar je izboljšalo razmerje med učitelji in študenti na raven, primerljivo s povprečjem OECD.

Eno osrednjih področij našega delovanja je bilo namenjeno dvigu kakovosti. To smo naslovili v posebnem projektu Kakovost Univerze v Ljubljani, ki ga je financiralo resorno ministrstvo in se je začel že v času rektorja prof. Pejovnika. Rezultat tega projekta je vzpostavitev celovitega sistema spremljanja in zagotavljanja kakovosti, ki ga tvori več elementov: letno načrtovanje in poročanje o kakovosti ter izboljšavah na tem področju, posvetovalni obiski med fakultetami, usposabljanje učiteljev, okrepljeno študentsko in učiteljsko tutorstvo, mednarodno akreditiranje članic in njihovih programov, kjer je bilo to mogoče, prenovljena študentska anкета, spremljanje zaposljivosti diplomantov in zadovoljstva zaposlenih, spremljanje uvrstitve Univerze v Ljubljani na mednarodnih lestvicah in podobno. Posebej je bil sprejet ukrep restriktivnejšega odobranja novih programov, ki je mogoče le ob zagotovljenih finančnih in kadrovskih virih in ko gre za mednarodne in interdisciplinarne programe ali za zamenjavo obstoječih. Splošni cilj je bil zmanjšati

število programov. Tako je na primer Fakulteta za družbene vede izvedla reformo bolonjske reforme in pri tem zmanjšala število programov. Ves čas pa ostaja odprto vprašanje posodabljanja pedagoškega oziroma študijskega procesa, ki je povezano zlasti z uvajanjem in usvajanjem novih izobraževalnih tehnologij tako v hard- kot v softverski obliki. V ta namen smo začeli s programom usposabljanja učiteljev, ki je naletel na izjemno dober odziv. Največji izziv pa ostaja dejavnejše vključevanje študentov v raziskovalno delo.

V našem mandatu je univerza dala skoraj 50.000 diplomantov, od tega približno 9.000 zaradi zakonskega roka za dokončanje študija po starih predbolonjskih programih. Podelili smo tudi deset in enajsttisoči doktorat znanosti. Naši študenti so osvojili vrsto najvišjih mest na svetovnih in evropskih mednarodnih tekmovanjih na področjih prava, tehnike, naravoslovja, humanistike in umetnosti.

Internacionalizacija

Za uveljavljanje Univerze v Ljubljani je nujna njena večja vključenost v mednarodni prostor. To ne pomeni le pridobivanja mednarodnih raziskovalnih projektov in objavljanja raziskovalnih rezultatov v najuglednejših svetovnih revijah. Nujna je tudi internacionalizacija osebja, študentov in programov. Vse to v veliki meri vpliva na položaj univerze na mednarodnih lestvicah, kjer smo v tem obdobju uspeli ohraniti svoj položaj.

Zavedajoč se nujnosti internacionalizacije se ob sestavljanju vodstvene ekipe nisem odločil za prorektorja za mednarodno sodelovanje, saj sem bil mnenja, da je treba celotno dejavnost organizirati po mednarodnih standardih in jo bolje povezati v mednarodni prostor. Tako so bili vsi prorektorji in strokovno osebje zadolženi, da nekaj prispevajo k temu. Med drugim je prorektorica profesorica Makovec Brenčič pripravila posebno Strategijo internacionalizacije Univerze v Ljubljani.

Internacionalizacija je na Univerzi v Ljubljani tradicionalno potekala od spodaj navzgor, kar pomeni, da se je začela z medosebniimi stiki posameznikov, ki so se srečali na mednarodnih konferencah in se dogovorili za konkretne oblike sodelovanja na raziskovalnem ali izobraževalnem

področju. Naknadno so se obračali na vodstva članic in vodstvo univerze, da so taka sodelovanja pokrili tudi z medinstitucionalnimi sporazumi. Tako ima Univerza v Ljubljani sklenjene dogovore z več kot tisoč drugimi univerzami po svetu. Res pa je, da mnoga sodelovanja trajajo omejeni čas, ker se po končanem dogovorjenem projektu ne nadaljujejo. Tako je mnogo v preteklosti sklenjenih sporazumov danes praznih. Zato smo se odločili tradicionalni pristop dopolniti s pristopom od zgoraj navzdol. To pomeni, da smo z omejenim številom posebej izbranih uglednih univerz sklenili strateške sporazume o dolgoročnem poglobljenem sodelovanju. To bo dolgotrajnejši proces, ki pa z nekaterimi univerzami, kot so Katoliška univerza Leuven, Univerza Karl Franzen Graz, KNU iz Daeguja v Južni Koreji in Sichuan iz Chengduja na Kitajskem, že dajejo vidne rezultate. V ta kontekst brez dvoma sodi tudi graditev Platforme za sodelovanje med univerzami Zahodnega Balkana na področju doktorskega študija, kjer se obnavljajo vezi med najboljšimi univerzami nekdanje države.

Najtrši oreh internacionalizacije je internacionalizacija osebja. Med zaposlenimi še vedno prevladuje prepričanje, da je treba mlade kadre za potrebe univerze vzgajati doma in da tujci pomenijo neželjeno konkurenco domačim doktorjem znanosti. Ne glede na to smo zaostriili zahteve po odprtih mednarodnih razpisih za mesta visokošolskih učiteljev, uvedli prakso zaposlovanja gostujočih učiteljev in olajšali pot za izpolnitev habilitacijskih pogojev za tujce. Premiki so majhni, a vidni. Za večjo internacionalizacijo osebja bo treba vložiti še veliko naporov in doseči tudi večjo podporo državnih institucij pri odstranjevanju administrativnih ovir za zaposlovanje tujcev.

Največji premik smo naredili na področju internacionalizacije študija. K temu je veliko prispeval evropski program financiranja mobilnosti študentov Erasmus kakor tudi razpisi resornega ministrstva za spodbujanje internacionalizacije. Število tujih študentov, ki pridejo k nam na izmenjavo, se je povečalo za 45 odstotkov. Hkrati pa smo s promocijo naših programov v tujini ter z njihovo boljšo predstavitvijo na domači strani, v medijih in na sejmih za četrtno povečali tudi število tujih pri

nas vpisanih študentov. Tako je število vseh tujih študentov na Univerzi v Ljubljani preseгло 11 odstotkov. Ne gre pa spregledati tudi novoustanovljene Svetovne mreže Univerze v Ljubljani, v katero se povezujejo na tujih akademskih ustanovah delujoči Slovenci in diplomanti naše univerze.

Pogoji za delo in študij

Brez zagotavljanja ustreznih razmer za delo in študij na univerzi ni mogoče pričakovati dobrih rezultatov. Vse se začne pri denarju. Kot javna univerza smo odvisni od javnega financiranja. To pa se je v letu 2011 radikalno zmanjšalo, in sicer na področju raziskovanja za več kot četrtno in na področju izobraževanja za okrog 12 odstotkov. Tako je bila univerza prisiljena v strogi varčevalni program, ki je vseboval zmanjševanje števila zaposlenih, zmanjševanje plač in drugih oblik nagrajevanja zaposlenih, zmanjševanje števila raziskovalnih projektov, siromašenje raziskovalne opreme in podobno. Materialnih motivov za delo ni več, plače močno zaostajajo za plačami na naših partnerskih univerzah, drugi viri dohodkov so vse bolj omejeni in nadzorovani. Stanje se je nekoliko izboljšalo šele v zadnjem letu.

Drugi pomemben pogoj za delo in študij sta ustrezen prostor in oprema. Na srečo so bili z evropskimi sredstvi iz prejšnje finančne perspektive zgrajeni novi prostori za Fakulteto za računalništvo in informatiko ter Fakulteto za kemijo in kemijsko tehnologijo na Brdu. Ekipa pod vodstvom rektorja Pejovnika je bila pri tem tako uspešna, da je prihranila sredstva še za investicijo v prostore Medicinske fakultete. V tekoči finančni perspektivi pa žal evropskih sredstev za investicije v prostore ni več, domačih pa tudi ne. Hkrati pa nekatere članice, zlasti umetniške akademije, delajo v nemogočih prostorskih razmerah in jih najemodajalci mečejo na cesto. Zato smo se odločili za strategijo malih korakov. Akademija za gledališče, radio, film in televizijo se je tako preselila v stavbo na Trubarjevi ulici. Stekla so dela za preureditev »stare kemije«, s čimer bo prostorski problem te akademije rešen. Akademija za glasbo je dobila prostore Kazine, kjer so se začela obnovitvena dela in postopna selitev. V načrtu je dozidava prostorov na vrtu za Kazino. Rešitve za Akademijo za likovno umetnost in

oblikovanje se še iščejo. Uspeli pa smo tudi urediti prostore za Fakulteto za socialno delo. Na srečo so nekatere fakultete, kot so Biotehniška fakulteta, Fakulteta za matematiko in fiziko, Fakulteta za elektrotehniko, Fakulteta za pomorstvo in promet ter Fakulteta za arhitekturo prihranile nekaj sredstev in jih same investirale v izboljšanje prostorskih razmer. Na dveh članicah smo izvedli energetske sanacije in vpeljali program varčevanja z energijo. Omeniti velja tudi donacijo koncertnega klavirja in orgel, ki jih je pridobila Akademija za glasbo.

Tretje pomembno področje je področje informatike in informiranja. Dosegli smo soglasje o prenovitvi poslovnega informacijskega sistema, kar se bo odvijalo v naslednjih nekaj letih. Vzpostavili smo elektronsko bazo nepremičnin in študijskih programov. Bistveno smo okrepili notranje informiranje in komuniciranje, na primer z uvedbo e-biltenov za zaposlene, za študente, za mednarodno okolje in za sporočanje o dogajanju na članicah. Menim, da so prav okrepljeni notranji tok informacij, redno srečevanje z dekani in odkrito informiranje o odprtih vprašanih pripomogli k razmeroma mirnemu urejanju razmer v zahtevnem obdobju, kot je bilo naše.

Posebej velja omeniti urejanje notranjih razmerij s pomočjo normativne dejavnosti. Osrednji akt je novi Statut Univerze v Ljubljani. Na njegovi podlagi in ob njem pa smo uredili tudi vrsto drugih področji, kot so področja zaposlovanja, dela zunaj univerze, etičnih vprašanj, prenosa tehnologij, delovnih obremenitev zaposlenih in podobna. Ne nazadnje smo z novim statutom zagotovili podlago za ustanovitev Knjižnice Univerze v Ljubljani.

Na pot sprejemanja statuta je stopilo že prejšnje vodstvo, ta proces pa smo v našem mandatu vodili tri leta. Na dolgotrajnost postopka je vplivalo čakanje na novo visokošolsko zakonodajo. Nekatere članice so spremembam na začetku dokaj ostro nasprotovale. Veliko pa je bilo tudi razprav o modelu univerze, kjer smo se odločili okrepiti model univerze kot skupnosti akademskega osebja, študentov in strokovnih delavcev. Strokovni delavci so tako prvič dobili možnost odločanja o vodstvih univerze in članic. Našo rešitev je povzela tudi novela Zakona o visokem šolstvu. Statut je bil po mnogih razpravah na članicah, s sindikati in študenti sprejet soglasno.

Odnosi z okoljem

Omenil sem odnose z mednarodnim okoljem. Enako pomembni, a bolj zapleteni, pa so bili odnosi z institucijami v domačem prostoru. Med njimi velja omeniti odnose z resornim ministrstvom in drugimi državnimi organi, z drugimi univerzami in inštituti, s študenti in študentsko organizacijo, s sindikati in z mediji.

Odnosi z Ministrstvom za šolstvo, znanost in šport

Odnosi z resornim ministrstvom so bili za Univerzo v Ljubljani kot največjo visokošolsko in znanstveno ustanovo v državi vedno zelo pomembni, a nikdar preprosti. To velja tudi za obdobje mojega mandata. Najprej je treba omeniti pomanjkanje stabilnosti, saj so bile v štiriletnem mandatu na položaju ministra kar štiri osebe, ena na srečo le nekaj tednov. To pomeni, da je bilo isto zgodbo informiranja in medsebojnega usklajevanja treba ponoviti vsaj trikrat. Hkrati pa ministri niso imeli časa za uveljavitev resnih sistemskih sprememb. Šele zadnji, ministrici dr. Maji Makovec Brenčič, je uspelo zaustaviti padanje sredstev za visoko šolstvo in raziskovanje ter dopolniti Zakon o visokem šolstvu, ki zagotavlja stabilnejše financiranje v prihodnje. Seveda pa je to mnogo manj, kot smo želeli mi in najbrž tudi ona sama.

Za ministre velja znana sociološka ugotovitev, da vloga, ki jo prevzamejo, bolj določa njihovo ravnanje, kot pa jo oblikujejo oni sami. Čeprav so vsi ministri izšli iz naše univerze, so v novi vlogi delovali vse bolj politično. To pomeni, da je bilo zanje bolj pomembno, kaj so se dogovorili s kolegi v vladi, kot pa kaj bi potrebovala univerza. Začeli so prešteti glasove, pri čemer je bil glas male zasebne šole enako vreden kot glas Univerze v Ljubljani, ki predstavlja polovico visokošolskega in raziskovalnega prostora v državi. Glasovi sindikatov in študentske organizacije so bili zanje bolj pomembni kot glasovi akademskih skupnosti univerz, saj prvi razpolagajo z večjo mobilizacijsko močjo množic. Bolj se jim je zdelo pomembno slediti zahtevam nadzornih državnih ustanov, kot je računsko sodišče, kot pa se boriti za avtonomijo univerz.

Po izkušnjah iz štiriletnih odnosov z ministrstvom in drugimi oblastnimi institucijami lahko z gotovostjo trdim, da na področju visokega šolstva in raziskovanja Slovenija še ni dosegla ravni modernih družb. Še vedno oblastveni organi gledajo na univerzo hierarhično kot na njim podrejeno in ne prirejeno ter funkcionalno avtonomno ustanovo. Vse bolj si prizadevajo krepiti nadzor nad njo in spraviti akademsko osebje v položaj državnih uslužbencev, ki so zavezani istim pravilom vedenja kot državni uradniki. Red ima prednost pred ustvarjalnostjo. Želeli so določati, kdo lahko opravlja vlogo dekan, kako naj bodo določeni delovniki in spremljanje delovnih obremenitev na članicah in podobno. To vse bolj duši temeljno poslanstvo univerz, to je njihovo ustvarjalnost in kritični odnos do okolja. S tem naše univerze izgubljajo zmožnost tekmovati z drugimi, ki delujejo v mnogo bolj sproščenem okolju. Vsa posamoosvojitvena politika doslej ni bila sposobna udejanjiti sicer vizionarsko zapisanih 58. in 59. člena Ustave, ki govorita o avtonomiji univerz in o akademski svobodi. Od tod trdno prepričanje, da brez zakona o univerzah bistvenega napredka na področju raziskovanja in visokega šolstva ni mogoče pričakovati.

Odnosi z drugimi univerzami in inštituti

V našem mandatu smo vodili politiko sodelovanja in iskanja sinergije z drugimi univerzami in inštituti. Univerza v Ljubljani je še vedno izgubljala delež sredstev na račun Univerze na Primorskem. A vendar smo poskušali zlasti s sodelovanjem v okviru rektorske konference, ki sem ji predsedoval prvi dve leti, iskati skupne interese in delovati čim bolj usklajeno nasproti državnim institucijam. To sodelovanje žal ni dalo velikih uspehov, če izvzamemo dopolnitev Zakona o visokem šolstvu. Naši predlogi in zahteve so bili večinoma zavrženi ali spregledani.

Prav tako kot z univerzami smo želeli krepiti sodelovanje z raziskovalnimi inštituti. Pri tem nismo uspeli priti dlje od splošnih sporazumov o sodelovanju, ki sicer na posameznih področjih doktorskega študija in mešanih raziskovalnih skupin poteka dobro, drugje pa ga skorajda ni. Nismo uspeli preseči paradigme konkuriranja za omejena

domača raziskovalna sredstva. Večina je zadovoljna s svojimi vrtički, spoznanje o potrebi po združevanju kadrov, referenc in opreme za uspešen nastop v mednarodnem prostoru pa ni prodrlo. To se je najboljše pokazalo ob našem predlogu, da bi zahtevali skupni zakon o univerzah in raziskovalnih inštitutih, ki ga inštituti niso podprli.

Odnosi s študenti, študentsko organizacijo in sindikati

Študentska populacija je fluidna, zato se tudi odnosi s študenti lahko hitro spremenijo. Kot vodstvo univerze smo imeli nekaj napetih odnosov s študentsko Iskro, ki je kot iskra zažarela, a tudi ugasnila. Pred poslopjem rektorata je pripravila enega ali dva protesta ter organizirala nekaj nenajavljenih akcij po fakultetah. Sicer pa je bilo sodelovanje s predstavniki študentov v študentskem svetu in v senatu ves čas konstruktivno. Posebej velja omeniti zavzeto sodelovanje študentov pri oblikovanju in sprejemanju novega statuta univerze.

Manj intenzivno in konstruktivno je bilo sodelovanje s študentsko organizacijo. Ta je organizirana in deluje politično. Je pod vplivom različnih političnih skupin oziroma strank in njeni predstavniki si pogosto želijo zasesti politične položaje. Njena stališča so bila v javnih razpravah vedno bližje stališčem oblasti kot stališčem vodstva univerz. Zavzemala se je za več nadzora nad univerzo in ne za več njene avtonomije. Bolj se je zavzemala za sindikalne pravice študentov, kot so brezplačni oziroma cenejši študij, manjše študijske obremenitve in podobno, kot pa za resnejše študijsko delo.

Odnosi s sindikati so bili nekje vmes med odnosi s študenti in s študentsko organizacijo. Sindikati so se po eni strani zavzemali za pravice zaposlenih, glede česar smo našli z njimi več konstruktivnih rešitev, na primer glede položaja knjižničarjev, habilitiranih učiteljev na asistentskih mestih, raziskovalcev, zaposlenih za določen čas, in podobno. Prav tako smo imeli konstruktivno sodelovanje pri sprejemanju statuta. Po drugi strani pa so sindikati organizacije, katerih vodstva skrbijo za svojo vidnost in dokazovanje potrebnosti ter se želijo uveljaviti kot sogovornik državne politike. V tem primeru so delovali podobno kot študentska organizacija.

Odnosi z mediji

Odnosi z mediji bi zaslužili posebno analizo, zato v tem prispevku o tem vprašanju le na kratko. V splošnem bi lahko ocenil, da gre pri odnosu z množičnimi javnimi mediji, kot so časopisi, radio in televizija, za obojestransko razočaranje in da je svetlih izjem malo. Zato smo zmanjšali prizadevanja po konstruktivnem sodelovanju in omejili odzivanje na pričakovanja medijev na najnujnejše. Množičnih javnih medijev temeljno poslanstvo in delovanje univerze ne zanima niti toliko, da bi ga poskušali razumeti in predstavljati javnosti. Na drugi strani univerza razume takšno delovanje medijev, a ga prav zaradi svojega poslanstva ne more sprejeti. Pri tem mislim, da razumemo, da je njihov temeljni cilj prodaja, branost in gledanost programov. Ni pa sprejemljivo, da ta cilj dosega s pristranskim, neobjektivnim in neuravnoteženim poročanjem, aferaštvom, ščuvanjem proti posameznikom in institucijam ter zastrupljanjem ozračja v javnem prostoru.

Za potrditev navedenih trditev bi lahko navedel vrsto primerov. Ne nazadnje jih potrjuje tudi analiza klipingov, ki se nanašajo na univerzo v celoti in na njene članice. Iz nje brez dvoma izhaja, da so med novicami prevladovalle novice o aferah, ki jih komentiram v nadaljevanju in so jih v veliki meri napihovali prav mediji. Te novice so se pojavljale na prvih straneh in v mastnem tisku, novice o dosežkih, ki jih ni bilo malo, pa so bile mnogo skromnejše in predstavljene nekje v ozadju. Med neprijetnimi izkušnjami sodelovanja z mediji lahko omenim zamere, če niso bile informacije in osebe na voljo takoj in v terminih, ki so jih določili mediji, vnaprejšnje obsodbe in zgodbe medijev, katerih drugačno videnje z naše strani mediji večinoma niso sprejeli, prirejanje izjav z njihovim rezanjem in izvemanjem iz konteksta, nedovoljeno poseganje v zasebnost posameznikov, kar je med drugim potrdilo tudi sodišče, hvalisanje z razkrivanjem informacij, ki so jih sicer večinoma posredovali posamezniki z univerze, izrabljanje univerze za pritiske na politične osebnosti in podobno. Seveda ni nihče pričakoval, da ne bi obveščali javnosti tudi o slabostih in problemih univerze. Vendar je način, kako so to mediji počeli, daleč od veljavnih standardov

objektivnosti in zanesljivosti v akademskem prostoru, pa tudi od standardov uravnoveženosti in preverljivosti, ki jih razglašajo mediji sami.

Afere

Ne bi bilo prav, če ne bi komentiral tudi afer, ki so zadevale univerzo v našem mandatu. Vse so bile inkubirane že poprej, le na dan so prišle v tem obdobju. Generirale so jih slabosti v notranji ureditvi univerze, v javnost pa so jih večinoma spravili ljudje z univerze. V vsaj dveh primerih je šlo za napad na politične osebnosti, pri čemer je bila univerza kolateralna žrtev. Brez dvoma so afere predvsem po zaslugi medijev vplivale na zmanjšanje ugleda in javne podpore univerzi v domačem okolju. Na srečo pa niso bistveno vplivale na temeljno dejavnost univerze, doseganje njenih ciljev in njen ugled in položaj v mednarodnem prostoru. Gre za tri afere, in sicer za doktorat o »informirani vodi«, izplačevanje avtorskih honorarjev in dodatke za stalno pripravljeno.

Doktorat o »informirani vodi«

Sporni doktorat je po vsebini, metodologiji in kakovosti primerljiv z mnogimi drugimi doktorati, ki so bili obranjeni na Univerzi v Ljubljani. V resnici v njem ne gre za trditev o tem, da voda lahko sprejme in ohranja določene informacije, saj je avtorica sama na podlagi svojih analiz to hipotezo ovrgla. Poleg tega je izpeljala nekaj drugih analiz, ki so bile predstavljene v priznanih mednarodnih znanstvenih revijah. Ozadje spora je v različnih pogledih pri doktoratu tako ali drugače sodelujočih akademikov in v njihovih medsebojnih nesoglasjih predvsem glede komercializacije izdelkov, ki se jim lažno pripisuje znanstvena verifikacija. K ozadju spora sodijo tudi zamere glavnega kritika doktorata prejšnjemu rektorju dr. Pejovniku kakor tudi njegovo ozko razumevanje akademske svobode in metodoloških načel pri raziskovanju. Podrobnejša analiza je pokazala, da je šlo pri vodenju postopkov odobritve doktorata za premajhno pozornost vpletenih. Razkrila pa je tudi slabost v samem postopku, ki je dopuščal, da se je razprava o strokovno zahtevnih vprašanih oddaljila od stroke in prenesla na raven univerze.

Te slabosti so sedaj odpravljene, doktorat pa je bil tudi podeljen. Bilo bi namreč nesprejemljivo, da bi za nesoglasja med člani akademske skupnosti in nedoslednosti v postopkih ceno plačala kandidatka, katere delo so vodili in potrjevali drugi in ki je nazadnje prišla tudi do ustreznih v mednarodni skupnosti verificiranih in objavljenih znanstvenih rezultatov.

Avtorski honorarji

Afera z avtorskimi honorarji je bila značilno politična. Res je, da do nje ne bi moglo priti, če bi na univerzi imeli izplačevanje avtorskih honorarjev urejeno tako, kot smo ga uredili pozneje, in če Komisija za preprečevanje korupcije ne bi objavila izplačil honorarjev posameznikom z univerze in s tem, kot je ugotovilo sodišče, nezakonito posegla v njihove osebne zadeve. Toda ključ afere je bil napad na takratno ministrico za visoko šolstvo, znanost in šport dr. Stanko Setnikar Cankar, ki je prihajal z Univerze v Ljubljani in se je znašla na vrhu omenjenega seznama KPK. Naše ugotovitve niso pokazale večjih nepravilnosti oziroma nezakonitosti v izplačevanju honorarjev, so pa opozorile na sporen način odobravanja izplačil in na nezadosten prispevek za skupne potrebe članic in univerze. Treba je navesti, da so bile vsote prikazane za obdobje dvanajstih let in da so vključevale tudi druge transakcije na osebnih računih posameznikov in ne zgolj honorarjev. Prikazani zneski so bili torej večji, kot so jih posamezniki v resnici prejeli, videti pa so bili veliki, saj konec koncev tudi posameznik, ki prejema minimalno plačo, v dvanajstih letih prejme precej več kot sto tisoč evrov. Javni pritisk je gradil na tezi, da ministrica, ki je bila v času kriznega varčevanja med največjimi zaslužkarji, ne more terjati varčevanja v šolstvu, in ministrica je odstopila. Mediji, KPK, informacijska pooblaščenka, politični nasprotniki, sindikati in mnogi drugi so triumfirali. Univerza je bila prikazana kot leglo zaslužkarjev na račun študentov in javnih sredstev, kar je povzročilo veliko vznemirjenja tudi znotraj univerze. Nedavni sklep sodišča, da je bila objava podatkov o avtorskih honorarjih nezakonit poseg v zasebnost posameznikov, pa žal ne more popraviti nastale škode.

Dodatki za stalno pripravljenost

Ozadje afere z dodatki za stalno pripravljenost je prav tako politično. Šlo je za napad na finančnega ministra dr. Mramorja in ministrico za visoko šolstvo, znanost in šport dr. Makovec Brenčičevo, ki sta bila oba deležna teh dodatkov, minister Mramor pa pravzaprav njihov avtor. Sicer pa ima ta afera še mnoge druge razsežnosti, kot so maščevalnost oziroma zamere univerzi s strani nekaterih državnih uradnikov, medsebojna politična obračunavanja in opogumljenost medijev z izidom afere o avtorskih honorarjih.

Kontraverznost afere z dodatki za stalno pripravljenost se med drugimi kaže v naslednjem:

- Izplačevanje dodatkov za stalno pripravljenost je pravno neurejeno. Povsem nejasno je, zakaj ni mogoče na univerzi, dobiva pa jih več sto državnih podsekretarjev, pa tudi posamezniki v osnovnih in srednjih šolah in na raziskovalnih inštitutih, za katere je pristojno isto ministristvo. Ali univerzi ni zagotovljena enakost pred zakonom?
- Nekateri nadzorni organi, kot je Računsko sodišče, so bili mnenja, da izplačevanje ni problematično, kolikor je urejeno s pravilniki, upravna inšpekcija jih je razglasila za nezakonite. Kaj lahko rečemo o konsistentnosti državnih organov in pravni varnosti?
- Nezakonitost izplačevanja dodatkov za stalno pripravljenost ni bila dokazana še v nobenem sodnem postopku, čeprav mediji sami nprestano to ponavljajo. Še več, sodišče je presodilo, da posameznikom teh dodatkov ni treba vračati. Na drugi strani jih resorno ministristvo od univerze zahteva po sodni poti.
- Obstaja vprašanje etičnosti prejetanja teh dodatkov s strani akademskega osebja, katerega poslanstvo je trajna posvetitev raziskovalnemu in izobraževalnemu delu. Seveda pa je neetično od akademskega osebja zahtevati dodatna dela brez ustreznega povračila, za kar je pri teh dodatkih večinoma šlo.

Zgodba o dodatkih za stalno pripravljenost se še ni razpletla do konca. Vsekakor pa je povzročila veliko škodo ugledu univerze v domači javnosti. Pri

tem krivda univerze ni bila dokazana in je najmanj deljena z državnimi institucijami, ki niso vzpostavile reda v ustreznih predpisih in njihovi interpretaciji. Je pa brez dvoma vplivala tudi na odstop ministra dr. Mramorja in na oslabitev položaja ministrice dr. Makovec Brenčič.

Sklep

Univerza v Ljubljani leta 2017 gotovo ni takšna, kot je bila leta 2013. V tem obdobju smo dosegli: povečanje števila in vrednosti mednarodnih raziskovalnih projektov, prvi dve štipendiji Evropskega raziskovalnega sveta, za polovico večjo citiranost del naših raziskovalcev, podeljen 11.000. doktorat znanosti in skoraj 50.000 podeljenih diplomskih listin, skoraj polovico več tujih študentov na izmenjavi in četrtno več pri nas vpisanih tujih študentov, ki jih je med vsemi že več kot 11 odstotkov, mednarodne uspehe študentov in raziskovalcev, strateška partnerstva z uglednimi tujimi univerzami, vzpostavitev Svetovne mreže Univerze v Ljubljani, uspešno vključitev univerze v program pametne specializacije, izboljšanje razmer za delo in študij na več članicah, ureditev notranjih odnosov na univerzi z novim statutom in drugimi akti vključno z vzpostavitvijo sistema spremljanja in zagotavljanja kakovosti, razvojnega sklada in univerzitetne knjižnice ter ureditev dela zunaj univerze, izboljšanje pretoka informacij na univerzi in podobno. To so dosežki, ki so zaznamovali dogajanje na univerzi in na katere smo lahko ponosni. Ne morejo in ne smejo jih zasenčiti afere, ki so jih mediji gradili okrog za univerzo obrobni pojavov.

Naš mandat se je začel v prepričanju, da Univerza v Ljubljani s 4.000 doktorji znanosti pomeni za slovenske razmere ogromen intelektualni in razvojni potencial, ki lahko da več in boljše rezultate na področju ustvarjanja in prenosa znanja. Zato ga kaže bolje vključiti v domača in mednarodna razvojna prizadevanja. Navedeni rezultati kažejo, da smo del teh ambicij uresničili. Mandat pa končujemo z enakim prepričanjem, namreč da je možnosti za izboljšave še veliko. Končujemo pa ga tudi s prepričanjem, da bo do bistvenih izboljšav v delovanju univerze lahko prišlo le, če bodo državne

institucije opustile vse močnejša prizadevanja po tesnem nadzorovanju univerze in postavljanju akademskega osebja v položaj državnih uradnikov. Za ustvarjalnost, ki je temeljna zaveza akademskega osebja in študentov, je birokratsko urejanje dela in življenja na univerzi uničujoče in ga je treba omejiti na najmanjšo možno mero. Univerza potrebuje ustvarjalni nemir in ustvarjalni nered. Zato menim, da je skrajni čas, da nekdo v tej državi začne resno uresničevati 58. in 59. člen Ustave Republike Slovenije, ki govorita o avtonomiji univerze in akademski svobodi. Le tako bodo Univerza v Ljubljani in druge univerze lahko enakopravno tekmovali z odličnimi univerzami po svetu.

Ljubljana, december 2017

PROF. DR. IVAN SVETLIK

(portret: Simon Svetlik)